

АҚША ҚАРАЖАТТАРЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІК ҚҰРУ ӘДІСТЕМЕСІ

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп беруге ҚЕХС (IAS) 7 «Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есептілік» стандарты арналған.

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп беру операциялық, инвестициялық және қаржылық қызметтен түскен есеп беру кезіндегі өзгерістерді көрсететін кәсіпорынның есептік кезең ішіндегі ақша қаражаттары мен ақша баламаларындағы өзгерістері туралы ақпараттан тұрады.

Кәсіпорынның ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп беруінің кезең ішіндегі ақша қаражаттарының қозғалысы туралы деректерді операциялық, инвестициялық қызмет және қаржы қызметі бойынша жіктей отырып ұсынуы тиіс.

Операциялық қызмет. Кәсіпорынның басты қызметінен түсім әкелетін операциялық қызмет кәсіпорынның негізгі қызметі болып табылады. Сонымен операциялық қызметтен түскен ақша қаражаттарының қозғалысы оқиғалардың және пайдалар немесе залалдарды анықтауда ескерілетін басқа да оқиғалар нәтижесі болып табылады.

Операциялық қызметтен ақпаратты бөлек ашу қажеттілігі бұл ақпарат кәсіпорынның негізгі қызметтің көмегімен қосымша қаржыландыруды тартпай-ақ оның өмірі үшін жеткілікті мөлшерде ақша жинай алатындығын көрсететіндігіне байланысты.

Инвестициялық қызмет. Бұл қызмет сатып алынған және істен шығарылған ұзақ мерзімді активтер мен ақша баламаларының құрамына кірмейтін басқа инвестициялардан тұрады.

Қаржы қызметі. Қаржы қызметі - кәсіпорынға салынған капитал мен қарыз қаражаттарының мөлшері мен құрамындағы өзгерістерінің нәтижелерін қарастыратын қызмет.

Кәсіпорын операциялық қызметтен түсетін ақша қаражатының қозғалысы келесі әдістер бойынша құрылуы мүмкін:

- жанама әдісті пайдалану кезінде таза пайда мен залал монетарлық емес сипаттағы операциялардың, негізгі қызметтен кез келген кейінге қалдырылған және есептелген өткендегі немесе болашақтағы ақша түсімдерінің немесе төлемдерінің және инвестициялық немесе қаржы қызметінен ақша қаражаттарының қозғалысымен байланысты кірістердің немесе шығыстардың нәтижелерін ескереді;

- тура әдісте жалпы ақша түсімдері мен төлемдерінің негізгі түрлері туралы ақпарат ашып көрстеу арқылы есеп беру жасалады.

Жанама әдісті қолданған кезде операциялық қызметтен түскен ақша қаражатының таза ағыны келесі факторларды ескере отырып, пайданы немесе залалды түзету жолымен айқындалады:

- кезең ішінде операциялық қызметтен түскен қорлар мен дебиторлық және кредиторлық берешектердегі өзгерістер;

- амортизация, бағалау резервтері, кейінге қалдырылған салықтар сияқты ақшалай емес баптар;

- инвестициялық немесе қаржылық қызметтен ақша ағындарының пайда болуына әкелетін басқа баптар.

Жанама әдістің басты кемшілігі - пайдаланушы үшін ұсынылған ақпаратты түсіну қиын.

Есеп қандай көзден ақша алынғанын және олар не жұмсалғанын көрсетпейді. Есепте есептеу әдісі бойынша таза пайдаға түзетулер ғана көрсетіледі. Кейбір жағдайларда бұл түзетулер шатастыруы мүмкін.

Тікелей әдісті қолданған кезде есеп ақша ағындарын және осы ағындардың шамаларын құрған баптардан тұрады. Есепте пайда немесе шығын ақшалай емес сипаттағы операциялардың, операциялық қызмет барысында туындайтын кез келген кейінге қалдырылған немесе есептелген өткен немесе болашақтағы ақша түсімдерінің немесе төлемдердің нәтижелерін, сондай-ақ инвестициялық немесе қаржылық қызмет шеңберінде ақша қаражатының түсуіне немесе төленуіне байланысты кірістердің немесе шығыстардың баптарын ескере отырып түзетілетін жанама әдіске қарағанда контрагенттердің (өнім берушілердің, сатып алушылардың және т.б.) нақты санаттарына алынған не төленген ақша қаражаты көрсетіледі.

Кәсіпорынның ақша қаражаттары туралы есеп беру бойынша түсініктеме хатта ашып көрсететін ақпараттар:

- болашақта операциялық қызметті қаржыландыру үшін, сондай-ақ осындай қарыздарды тартуға қандай да бір шектеулерді көрсете отырып, борыштың негізгі сомасын өтеу үшін ұсынылуы мүмкін тандалмаған қарыздар сомасы;
- пропорционалды әдіс бойынша шоғырландыру кезінде бірлескен ұйымдарға инвестициялар үшін - бірлескен қызметке қатысу үлестеріне жататын операциялық, қаржылық және инвестициялық қызметтен түсетін ақша ағындарының біріктірілген мәндері;
- қалыпты өнімділікті қолдау үшін талап етілетін ақша ағындарынан бөлек, өнімділіктің өсуі салдарынан туындаған ақша ағындарының агрегатталған мәндері;
- әрбір есептік сегменттің қызметінен туындайтын ақша ағындары.

Әдебиеттер

1. ҚЕХС (IAS) 1 «Қаржы есептілігін ұсыну» //http://www.minfin.gov.kz
2. ҚЕХС (IAS) 7 «Ақша қозғалысы туралы есептілік» //http://www.minfin.gov.kz
3. Нұрсейітов Е. О. Ұйымдардағы бухгалтер есеп: оқу құралы / - Алматы : LEM, 2012. - 429 б.

Серик М., 1 курс (ҚарУ им. академика Е.А.Букетова)
 Научный руководитель – к.э.н., доцент Кабдыбай А.К.

РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА В ПЕРИОД НЕЗАВИСИМОСТИ

За период независимости Казахстан достиг больших результатов в экономике. Реформы в экономике серьезных результатов не оказали. Казахстану пришлось пройти ряд кризисов: кризис экономического роста и инфляционный кризис, платежный кризис, инвестиционный кризис и т.д.

Четко видны следующие этапы экономических реформ Республики Казахстан:

Первый этап захватывает период с 1992 по 1993 гг. т.е. Введение государственной национальной валюты-тенге. На этом этапе происходило преобразование собственности с помощью разгосударствления и приватизации, рост инфляции, так же гиперинфляция, которая обесценила накопления жителей, произошел упадок производства во всех отраслях народного хозяйствования. В данный период макроэкономическая политика определялась Россией, т.е. экономика Казахстана полностью зависела от России [1]. Экономика Казахстана была в зависимости от России: в 1991 - 1993 гг. на долю России было 62,6% казахстанского экспорта.

Второй этап рыночных осуществлений охватывает 1993-1997 гг., это время, когда республика ввела национальную валюту и начала создавать собственную макроэкономическую политику. Этот период является созданием нормативно-правовой основы, регулировавшей отношения в сфере налогообложения, бюджетной и банковской областях, внешнеэкономической отрасли, развития рынков и рыночной инфраструктуры. Реальные денежные доходы жителей за 1991-1996 гг. уменьшились в 5 раз. Обострились проблемы занятости населения. Число безработных, состоящих на учете, в 25 раз превышало потребность в работниках, заявленную в службы занятости страны [2].

Платежный кризис, возникший из-за комплекса взаимодействующих факторов. Так в 1991-1996 гг. производство значительно уменьшилось. Но, несмотря на присутствие проблем, второй этап преобразования экономики помог стабилизировать и сформировать положительные макроэкономические тенденции на третьем этапе.

Третий этап - 1997-2000 гг. Здесь возникает рост ВВП, промышленного производства, объемов инвестиций и других важных показателей. Но, положительная динамика роста экономики была приостановлена, из-за произошедшего в эти же годы мирового финансового кризиса. Со второй половины 1999 г. население страны находится на этапе экономического развития, что сказывается на макроэкономической стабилизации.

Четвертый этап берёт начало с 2003г. и характеризуется началом успешного функционирования институтов рыночной экономики. Создан и набирает силы частный сектор экономики, налоговое, торговое и инвестиционное законодательство. Это обуславливает свободное продвижение товаров и капитала. Главным для устойчивого подъема экономики стал масштабный рост инвестиций в основной капитал. В экономику страны было привлечено свыше 222 млрд. долларов США прямых иностранных инвестиций. Экономика Казахстана резко возросла в 2000-х годах, этому способствовало повышение цен на мировых рынках на основные экспортные товары Казахстана - нефть, металлы и зерно. Например, ВВП вырос на 9,6% в 2000 году по сравнению с 1,7% в 1999 году. В 2006 году был сохранен чрезвычайно высокий рост ВВП, который увеличился на 10,6%. Бизнес с